

vulkancic.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Назив оригинала:
Lucy Maud Montgomery
ANNE OF AVONLEA
(1909)

Овај роман део је светског јавног књижевног добра.
Copyright © 2021 за ово издање Вулкан издаваштво

ISBN 978-86-10-03665-7

Ова књига штампана је на природном рециклираном папиру од дрвећа које расте у одрживим шумама. Процес производње у потпуности је у складу са свим важећим прописима Министарства животне средине и просторног планирања Републике Србије.

КЛАСИЦИ СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ

ЛУСИ МОД
МОНТГОМЕРИ

ЕН
из
ЕВОНЛИЈА

Превела Јудита Штајнер

 Вулканчић

Београд, 2021.

I

Разјарени сусед

висока, витка девојка, од *шеснаест* и *йо*, озбиљних, сивих очију и косе коју су њени пријатељи називали кестењастом, седела је једног савршеног августовског поподнева на широком црвеном прагу имања на Острву Принца Едварда, чврсто решена да протумачи мноштво Вергилијевих стихова.

Али августовско поподне, са плавичастим измаглицама што обавијају обронке спремне за жетву, са лаганим лахорима који као ђаволчићи шапућу јабланима и разиграном раскоши црвених макова успламтелих наспрам тамног шумарка младих јела у кутку трешњевог воћњака, више је одговарало сањарењу него мртвим језицима. Вергилије је убрзо неопажено склизнуо на земљу, а Ен се, браде ослоњене на склопљене руке и очима на прекрасној гомили паперјастих облака који су се управо гомилали изнад куће господина Џ. А. Харисона као велика бела планина, налазила далеко у прекрасном свету где се извесна учитељица бавила чудесним послом обликовања

судбина будућих државника и надахњивала младе умове и срца великим и узвишеним стремљењима.

Да будемо искрени, кад бисмо водили рачуна о чврстим чињеницама – што је, мора се признати, Ен ретко чинила све док на то не би била принуђена – било је мало вероватно да у евонлијској школи постоји обећавајући материјал за славне личности; али никад се не зна шта би могло да се догоди ако учитељица позитивно искористи свој утицај. Ен је имала одређене ружичасте идеале шта би учитељица могла да постигне само ако правилно поступа; и тако се налазила усред прекрасне сцене, четрдесет година касније, са славном личношћу – због чега је тачно била славна остало је у безбедној сумаглици, али је Ен мислила да би баш било лепо да то буде председник колеџа или председник Канаде – која се дубоко клања над њеном набораном руком и убеђује је да сав свој успех у животу дугује поукама које јој је она тако давно улила у евонлијској школи. Ова пријатна маштарија би уништена веома непријатним прекидом.

Стидљива мала џерзи крава трком је дотапкала низ стазу, а пет секунди касније за њом је стигао и господин Харисон... ако *стииао* није исувише благ израз да би се описао његов упад у двориште.

Ускочио је преко ограде а да није ни покушао да отвори капију и љутито се испречио пред запрепашћеном Ен, која се подигла и стајала гледајући га збуњено. Господин Харисон је био њихов нови сусед с десне стране

и она се с њим још није упознала, мада га је опазила једном или два пута.

Почетком априла, пре него што се Ен вратила са Квинса, господин Роберт Бел је продао своју фарму која се на западу граничила са имањем Катбертових и одселио у Шарлоттаун. Његову фарму купио је извесни господин Џ. А. Харисон, чије су име и чињеница да је био човек из Њу Брансвика биле једино шта се о њему знало. Али пре него што је истекло месец дана његовог боравка у Евонлију већ је био на гласу да је необична особа – *чудак*, рекла је гђа Рејчел Линд. Гђа Рејчел је била искрена дама, чега се ви који сте се са њом већ упознали добро сећате. Господин Харисон је свакако био другачији од осталих људи – а то је битна особина особе која је чудна, као што свако зна.

Пре свега, сам је бринуо о кући и јавно је изјавио да не жели да се било какве будаласте жене мотају око његовог обитавалишта. Жене Евонлија су се светиле језивим причама о његовом вођењу куће и кувања. Он је унајмио малог Џона Хенрија Картера из Вајт Сендса који је и започео ове приче. Као прво, у Харисоновом домаћинству никада није постојало одређено време за јело. Господин Харисон би *нешто ирицинуо* кад би осетио глад и ако би се Џон Хенри нашао ту у том тренутку, добио би свој део, али ако није, морао би да чека на следећи наговештај глади код господина Харисона. Џон Хенри је жалосно тврдио да би умро од глади да недељом није одлазио кући и тамо се добро напунио, и да му његова

мајка није увек давала корпу *клоије* да је понесе са собом у понедељак ујутру.

Што се прања суђа тиче, господин Харисон се никада није накањивао да га пере све док не би наишла кишовита недеља. Тада би се бацио на посао и свог га одједном опрао у великој бачви за кишницу и оставио да се суши.

И још, господин Харисон је био *шверг*. Кад је замољен да приложи за плату велечасног господина Алана, рекао је да ће прво да сачека да види колику ће доларску противвредност добити од његове молитве – *он* није веровао у куповину мачке у џаку. А када је гђа Линд отишла да га замоли за допринос за мисију – и као случајно да баци поглед у унутрашњост куће – рекао јој је да је далеко више безбожних међу старим женским блебеталима у Евонлију него било где другде и да ће радо дати допринос мисији да се покрсте ако се баш она прихвати тога. Гђа Рејчел је отишла без речи и рекла да је права срећа да је гђа Роберт Бел безбедна у свом гробу, јер би јој се иначе срце сломило да може да види на шта личи њена кућа којом се толико поносила.

– Молим вас, па она је сваки други дан рибала кухињски под – огорчено је рекла гђа Линд Марили Катберт – а да га сада можете видети! Морала сам да подигнем сукњу да бих могла да по њему ходам.

Конечно, господин Харисон је имао папагаја који се звао Џинцер. Нико пре тога у Евонлију није имао папагаја; према томе, тај поступак једва да се сматрао пристојним. И то каквог папагаја! Ако поверујете Џону Хенрију

Картеру, никада није постојала тако безбожна птица. Ужасно је псовала. Гђа Картер би одмах одвела Џона Хенрија да је била сигурна да може да му нађе ново место. Не само то, једног дана кад је Џон Хенри пришао исувише близу кавезу, Џинцер му је одгризао парче врата. Гђа Картер је свакоме показивала ожиљак кад би несрећни Џон Хенри недељом долазио кући.

Све ове приче пролетеле су кроз Енину главу док је господин Харисон стајао пред њом, очигледно нем од беса. И кад би био најпријатељскије расположен, за господина Харисона би тешко могло да се каже да је згодан човек; био је низак, дебео и ћелав; а сада са округлим лицем црвеним од гнева и изразито плавим очима које као да ће искочити из главе, био је за Ен стварно најружнија особа коју је икада видела.

Одједном се господину Харисону вратила моћ говора.

– Нећу ово више да подносим – фрфљао је – ни дан више, чујете ли, госпођице... трећи пут! Стрпљење је престало да буде врлина, госпођице. Упозорио сам вашу тетку последњи пут да не дозволи да се поново деси... а она је дозволила... урадила је... шта мисли са тим, то бих волео да знам. Због тога сам овде, госпођице.

– Хоћете ли да објасните о каквој се невољи ради? – упитала је Ен што је могла достојанственије. Ово држање је у последње време доста увежбавала, да би га савладала до отварања школе, али оно није имало никаквог видљивог утицаја на разјареног Џ. А. Харисона.

– Невоља, да ли је? Душе ми, довољно невоље, рекао бих. Невоља је, госпођице, да нема ни пола сата како сам поново затекао ову церзи краву ваше тетке у свом овсу. Трећи пут, замислите. Нашао сам је тамо прошлог уторка, а пронашао сам је и јуче. Био сам овде и рекао вашој тетци да не дозволи да се то понови. *Дозволила* је да се поново деси. Где је ваша тетка, госпођице? Желим да је видим само на минут и кажем јој шта мислим... шта мисли Џ. А. Харисон, госпођице.

– Ако мислите на госпођицу Марилу Катберт, она *није* моја тетка; отишла је у Ист Графтон да посети своју даљу рођаку која је веома болесна – рекла је Ен, достојанствено наглашавајући сваку реч. – Веома ми је жао да је моја крава провалила у ваш овас... то је *моја* крава, а не госпођице Катберт... Метју ми ју је поклонио пре три године док је још била мало теле, а купио ју је од господина Бела.

– Жао вам је, госпођице! То што вам је жао ништа не помаже. Боље да одете и видите пустош коју је направила та животиња у мом овсу... погазила га је од средине до обода, госпођице.

– Веома ми је жао – чврсто је поновила Ен – али да сте држали ограду у бољем стању, можда Доли не би упала унутра. То је ваш део ограде који одваја ваше поље са овсем од нашег пашњака и пре неки дан сам приметила да није баш у најбољем стању.

– Моја ограда је у реду – праснуо је господин Харисон, бешњи него икад што води овај рат на непријатељском терену. – Затворска ограда не би задржала овог демона од

краве напољу. И могу да вам кажем, црвенокоси иверку, ако је крава ваша, како кажете, боље да пазите да не одлази у жита других људи него да седите читајући приче у жутим корицама – ... уз презиран поглед на недужног Вергилија мрких корица крај Ениних ногу.

У том тренутку се зацрвенело још нешто осим Енине косе – која је одувек била њена слаба тачка.

– Драже ми је да имам црвену косу него да је, осим малог чуперка око ушију, уопште немам – планула је.

Хитац је погодио циљ, јер је господин Харисон стварно био веома осетљив на своју ћелавост. Бес га је поново гушио и једино је могао немо да пиљи у Ен, која је зауздала своју нарав и искористила стечену предност.

– Могу да вам опростим, господине Харисоне, пошто имам маште. Лако могу да замислим да је веома мучно наћи краву у свом овсу и нећу да гајим никаква непријатељска осећања против вас због ствари које сте рекли. Обећавам вам да Доли више никада неће упасти у ваше поље са овсом. Дајем вам своју часну реч по *ѿом* питању.

– Па, водите рачуна да јој се не деси – гунђао је господин Харисон нешто мирније, али је отапкао довољно љутито да га је Ен чула како гунђа себи у браду све док се није сасвим удаљио.

Неугодно узнемирена, Ен је жустро прешла двориштем и затворила неваљалу ђерзи у шталу.

– Сигурно више не може да изађе осим ако сасвим не поруши ограду – размишљала је. – Сада изгледа прилично мирна. Усуђујем се да кажем да се разболела једући

тај овас. Да сам је само продала господину Ширеру кад ју је прошле недеље тражио, али сам мислила да сачекам до јавне продаје стоке када ћемо све продати. Верујем да је истина оно што се прича о господину Харисону да је чудак. Посве је сигурно да у њему нема ни трага од сродне душе.

Ен је увек држала широм отворене очи за сродне душе.

Марила Катберт је утеривала кола у двориште кад је Ен стигла кући и одмах одлетела да пристави чај. Уз чај су разговарале о догађају.

– Биће ми драго кад јавна продаја буде завршена – рекла је Марила. – Превелика је одговорност имати толико стоке и никог осим оног непоузданог Мартина да пази на њу. Он се још није вратио, а обећао је да ће сигурно доћи још синоћ ако му дам слободан дан да оде на сахрану своје тетке. Не знам колико тетака има, то сам сигурна. Ово је четврта која је умрла откако је пре годину дана унајмљен. Бићу више него захвална када род буде убран и господин Бери преузме фарму. Мораћемо да држимо Доли затворену у штали док Мартин не дође, јер она мора да буде на задњем пашњаку, а тамо ограда треба да се поправи. Изјављујем, ово је свет невоља, што би рекла Рејчел. Ево јадна Мери Кит умире и појма немам шта ће бити са њено двоје деце. Она има брата у Британској Колумбији и писала му је о њима, али још није добила вести од њега.

– Каква су деца? Колико су стара?

– Напунили су шест... близанци су.

– Ох, увек сам се посебно интересовала за близанце откако их је гђа Хамонд имала онолико – рекла је Ен хитро. – Да ли су лепо?

– Ох боже, не би могло да се каже – били су исувише прљави. Дејви је био напољу и правио пите од блата, а Дора је изашла да га позове. Дејви јој је прво гурнуо главу у највећу питу, а потом, пошто је плакала, и сâм улетео у њу и ваљао се по њој да покаже да не постоји разлог за плакање. Мери је рекла да је Дора стварно добро дете, али да је Дејви права напаст. Може се рећи да га нико никада није васпитавао. Отац му је умро кад је био беба, а Мери је од тада готово стално болесна.

– Увек ми је жао деце која нису добила васпитање – рекла је Ен сталожено. – Знаш да га ни ја нисам имала све док ме ви нисте узели под своје. Надам се да ће се њихов ујак бринути о њима. У ком сродству је гђа Кит са тобом?

– Мери? Нисмо никакав род. Њен муж је био... он нам је био рођак у трећем колону. Ево, гђа Линд долази преко дворишта. Мислила сам да ће доћи да чује како је Мери.

– Немој да јој кажеш за господина Харисона и краву – молила је Ен.

Марила је обећала; али обећање и није било потребно јер је гђа Линд, само што је села, рекла:

– Видела сам господина Харисона како данас јури вашу краву из свог овса кад сам се враћала кући из Кармодија. Чинило ми се да је био прилично бесан. Да ли је много галамио?

Ен и Марила су крадом размениле веселе осмехе. Мало је ствари у Евонлију икада промакло гђи Линд. Баш тог јутра Ен је рекла: – Да одеш у своју сопствену собу у поноћ, закључаш врата, спустиш ролетне и *кинеш*, гђа Линд би те ујутру питала шта је са твојом прехладом!

– Верујем да јесте – признала је Марила. – Нисам била ту. Рекао је Ен шта мисли.

– Мислим да је веома непријатан човек – рекла је Ен, срдито бацаивши своју црвену главу.

– Никад ниси рекла истинитију реч – рекла је гђа Рејчел свечано. – Знала сам да ће бити невоље кад је Роберт Бел продао своје имање човеку из Њу Брансвика, то ти је. Не знам шта ће се десити са Евонлијем када толико много страних људи долази у њега. Ускоро неће бити сигурно да се оде на спавање у сопствене кревете.

– Зашто, који други странци долазе? – упитала је Марила.

– Зар нисте чуле? Па ту је породица Донелових, као прво. Они су изнајмили стару кућу Питера Слоуна. Питер је унајмио човека да му води млин. Они су доле са истока и нико ништа не зна о њима. Затим, она несналажљива породица Тимоти Котона ће доћи из Вајт Сендса и она ће једноставно постати терет заједнице. Он троши – када не краде – а његова жена је лења врдалама која не може да се усмери ни на једну ствар. Суђе пере *сегећи*. Гђа Џорџа Паја је узела сироче, синовца свог мужа Ентонија Паја. Он ће долазити код тебе у школу, Ен, тако да можеш очекивати невоље, то ти је. Имаћеш још једног

чудног ученика. Пол Ирвинг долази из САД да живи са баком. Сећаш се његовог оца, Марила, Стивена Ирвинга, оног који је оставио Лавендар Луис из Графтона?

– Не верујем да ју је оставио. Била је свађа – претпостављам да су обоје криви.

– Па, како год било, он је није оженио и она је отад чудна да чуднија не може бити, кажу – живи сасвим сама у оној малој каменој кући коју зове Колиба одјека. Стивен је отишао у САД, почео да ради са ујаком и оженио се једном Јенкијевком. Од онда није дошао кући, мада је његова мајка била једном или два пута да га посети. Жена му је умрла пре две године и он накратко шаље дечака кући својој мајци. Дечко има десет година и не знам да ли ће бити много пожељан ученик. Никад се не зна са тим Јенкијима.

Гђа Линд је гледала на све људе који су имали ту несрећу да се роде или одрасту негде друге, а не на Острву Принца Едварда са *да-ли-ишџа-добро-може-да-се-исџили* из тога. Наравно, они *моју* да буду добри људи; али био си на сигурном уколико сумњаш у то. Имала је посебне предрасуде према Јенкијима. Њеног мужа је једном за десет долара преварио послодавац код кога је некад радио у Бостону и нити би анђели, нити кнежеви, нити власти могле да убеди гђу Рејчел да целе Сједињене Америчке Државе нису одговорне за то.

– Евонлијској школи неће сметати мало свеже крви – суво је рекла Марила – и ако је овај дечко имало налик на оца, биће сасвим добар. Стив Ирвинг је био најслађи

дечак који је икада подизан у овим крајевима, мада су неки људи сматрали да је охол. Мислим да ће гђи Ирвинг бити драго да дете буде ту. Била је веома усамљена откако јој је муж умро.

– Ох, дечак може да буде довољно добар, али ће се разликовати од евонлијске деце – рекла је гђа Рејчел као да је са тим закључила ствар. Мишљења гђе Рејчел о било којој особи, месту или ствари била су зајамчено издржљива. – Шта то чујем да ћеш да покренеш Друштво за побољшање села, Ен?

– Разговарала сам са неким девојкама и младићима на последњем дебатном клубу – рекла је Ен, црвенећи. – Мислили су да би то било врло лепо... а тако мисле и господин и гђа Ален. Многа села их сада већ имају.

– Па, увалићеш се у нешто чему нема краја, ако то урадиш. Боље остави то на миру, Ен, то ти је. Људи не воле да их побољшавају.

– Ох, ми нећемо покушавати да побољшамо *љуге*. Мислимо на сам Евонли. Има много ствари које могу да се ураде да би био лепши. На пример, кад бисмо успели да наговоримо господина Левија Болтера да сруши ону ужасну страћару на свом горњем имању, зар то не би било побољшање?

– Свакако да би било – признала је гђа Рејчел. – Та стара руина је већ годинама трн у оку наше заједнице. Али ако ви Побољшивачи успете да наговорите Левија Болтера да уради ишта за заједницу, а да за то није плаћен – волела бих да могу да будем тамо да то видим и чујем,

то ти је. Не желим да те обесхрабрим, Ен, јер можда и има нечега у тој твојој идеји, мада претпостављам да си је добила из неког бесмисленог јенкијевског часописа; али имаћеш пуне руке посла око школе, и као пријатељ те саветујем да се не гњавиш са побољшањима, то ти је. Мада, знам да ћеш наставити ако си тако одлучила. Ти си увек некако успевала да спроведеш ствари.

Нешто у чврсто стиснутим Ениним уснама говорило је да гђа Рејчел није много погрешила у својој процени. Енино срце је жудело да оснује Друштво за побољшање. Гилберт Блајт, који ће предавати у Вајт Сендсу, али ће за викенде долазити кући, био је одушевљен идејом; и већина младих била је рада да учини било шта ради повремених виђања, што би значило и неку забаву. Нико није имао баш јасну идеју шта се мисли под тим *побољшањима* изузев Ен и Гилберта. Они су о њима причали и причали и планирали све док идеалан Евонли није почео да постоји у њиховим главама, ако већ није негде другде.

Гђа Рејчел је имала још једну новост.

– Школу у Кармодију су дали Присили Грант. Зар ниси у Квинсу била са девојком која се тако звала, Ен?

– Да, заиста. Присила ће предавати у Кармодију! Како је то дивно! – усклинула је Ен. Њене сиве очи почеле су да сијају све док нису изгледале као вечерње звезде, што је навело гђу Линд да се поново запита да ли ће икада успети да дође до задовољавајућег закључка да ли је Ен Ширли стварно лепа девојка или није.

II

Продаја на брзину и кајање натенане

Ен се следећег поподнева одвезла у куповину до Кармодија и повела Дијану Бери са собом. Дијана је, наравно, била верни члан Друштва за побољшање и две девојке су само о томе причале целим путем до Кармодија и назад.

– Прва ствар коју треба да учинимо кад почнемо са радом јесте да окречимо ову дворану – рекла је Дијана док су пролазиле поред евонлијске дворане, прилично запуштене зграде смештене у дубодolini оивиченој смрекама. – Ово место изгледа срамно и морамо да му се посветимо пре него што покушамо да наговоримо господина Левија Болтера да сруши своју кућу. Отац каже да никада нећемо успети у *џоме*... Леви Болтер је превише шкрт да би на то трошио време.

– Можда ће дозволити момцима да је сруше уколико обећају да ће одвући даске и исећи му их за потпалу – рекла је Ен надајући се. – Морамо да дамо све од себе и будемо спремни на спорост у почетку. Не можемо да очекујемо да све одједном побољшамо. Наравно, прво морамо да образујемо јавност.

Дијана није била сасвим сигурна шта значи образовати јавност; али је добро звучало и осећала се прилично поносном што ће припадати друштву са таквим циљем.

– Синоћ сам размишљала о нечему што можемо да урадимо, Ен. Знаш оно троугласто парче где се спајају путеви из Кармодија, Њубрица и Вајт Сендса? Сасвим је зарасло младом смреком; али зар не би било лепо да га очистимо и оставимо само две три брезе на њему?

– Дивно – радосно се сложила Ен. – И да ставимо једноставну клупу испод бреза. Кад стигне пролеће, у средини ћемо ископати леје и посадити геранијум.

– Да, само ћемо морати да пронађемо начин да наговоримо стару супругу Хајрама Слоуна да не дозвољава крави да излази на пут или ће нам она појести цвеће – насмејала се Дијана. – Полако ми постаје јасно шта си мислила под образовањем јавности, Ен. Ево старе куће Болтерових. Да ли си икада видела такво ругло? И то тако близу пута. Стара кућа без прозора ме увек тера да мислим на мртве којима су ископане очи.

– Мислим да је стара, напуштена кућа веома тужан приказ – сањарски је рекла Ен. – Увек ми изгледа да размишља о својој прошлости и жали за својим старим весељима. Марила каже да је некад давно у овој старој кући подизана велика породица и да је она била стварно лепо место са красном баштом и ружама које су се свугде пропињале. Била је пуна мале деце, смеха и песме; а сада је празна и нико по њој више не лута осим ветра. Мора да се усамљено и тужно осећа! Можда се сви враћају у ноћима обасјаним месечином – духови мале деце из давнина, руже и песме – и накратко стара кућа може да сања да је поново млада и раздрагана.

Дијана је завртела главом.

– Више не замишљам такве ствари о местима, Ен. Зар се не сећаш како су биле љуте мама и Марила кад смо замишљале духове у Шуми духова? И дан-данас нисам у стању да безбрижно прођем кроз то грмље кад падне мрак; а ако почнем да замишљам такве ствари о старој кући Болтерових, плашићу се да пролазим и поред ње. Осим тога, та деца нису мртва. Сада су сва одрасла и добро им је – једно од њих је месар. А цвеће и песме ионако не могу имати духове.

Ен је притајено уздахнула. Веома је волела Дијану и увек су биле добре другарице. Али давно је схватила да мора сама да лута по царству маште. Пут до ње водио је опчињавајућим путељком по којем ни њена најдража пријатељица није могла да је следи.

Пљусак са грмљавином наишао је док су се девојке налазиле у Кармодију; међутим није дуго трајао и вожња до куће, стазама по којима су кишне капи блистале на дебелим гранама и малим олисталим долинама натопљеним мирисом навлажене папрати, била је прелепа. Али само што су ступиле на стазу Катбертових, Ен је угледала нешто што јој је покварило лепоту природе.

Десно испред њих простирало се широко сиво-зелено поље господина Харисона са касним овсом, мокро и раскошно; а у њему, баш по средини, све до својих глатких бокова у бујном растињу, мирно их посматрајући кроз класје, налазила се џерзи крава!